

Aineistojen hyöty-kustannus-suhde : Kokoelmapolitiikan priorisoinnit

Tietoaineistoseminaari 15.10.2010

Hannele Nurminen

10/18/2010

Kirjastosta on hyötyä

”Ilman kirjastoa ei ole yliopistoa
Kirjasto on yliopiston sydän”

- 82% Tavn opettajista ja tutkijoista: kirjastopalvelut ovat parantaneet työtehtävien/opiskelun laatua (Palvelunlaatukysely 2010, Bulletin 2/2010, <http://www.uta.fi/laitokset/kirjasto/bulletiini/index.php>)
- \$4.38 grant income for each \$1.00 (UKSG 2010, Carol Tenopir, http://www.uksg.org/event/conference10/plenary_sessions/)

Kirjaston merkitys on tiedostettu ja yleisesti tunnettu, mutta...

- se ei tarkoita rahoituksen automaattista vuosittaista kasvua
- eikä sitä, että kaikki kirjastoon sijoitettu panostus automaattisesti merkitsee hyvää tuottavuutta, vaan se, mikä saa aikaan hyötyä, on osattava arvioida

Miten hyöty saavutetaan?

Kokoelmien ja hankintojen arviointi

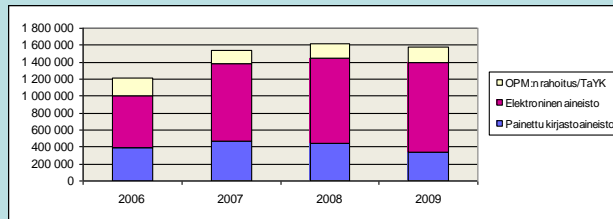
- Tieteenalojen painotus (organisaation tarpeet)
- Kokoelman arviointi ja kartoitus (eril. menetelmiä)
- Lehdet vs. kirjat
- Elektroniset vs. painetut
- Hakuteokset vs. muut tiedonlähteet
- Hankintakanavat (konsortio / oma hankinta)
- Hintaa vs. saatava hyöty

E-aineistojen osuus ja merkitys

Jatkuvaa kasvua

- vuodesta 2006 elektroniseen aineistoon käytetty rahamäärä on lähes kaksinkertaistunut

(Tampereen yliopiston lukuja)

E-aineistotarjonnan kustannus – hyöty

- Mikä on keskeisintä?
- Mikä on laadukkainta?
- Mikä kattaa parhaiten oman organisaation tarpeet?
- Käyttäjät tietävät, mutta eivät piittaa hinnasta.
- Mikä on käyttöliittymä, missä muodossa tarjotaan, toimintavarmuus?
- Mihin hintaan tarjotaan?

Edut, hyödyt, kustannukset...

- Hinta verrattuna käyttäjien määrään (pieni tieteenala / suuri tieteenala)
- Sisältö (vain keskeistä, paljon keskeistä/vähän muuta, paljon keskeistä/paljon muuta...)
- Mitä e-aineisto korvaisi? (Lehtitilaukset, jatkotilaukset, painettu versio...)
- Käyttäjien arviot, koekäyttö?
- Miten välittäjä toimii?

Kun hankintapäätös on tehty

- Miten käyttöönotto sujuu? Etäkäyttö?
- Millainen käyttöliittymä? Nelli / SFX?
- Asiakaspalaute?
- Välittäjän / kustantajan tavoitettavuus?
- Laskutus?
- Käyttötilastot?
- Välittäjän antama käytön opastus?

Käytönseuranta

= saako sijoitetulla kustannuksella toivotut hyödyt?

Käyttötilastot *

Hinta / Tulostettu artikkeli, Hinta / Haku

= mitä pienempi käyttäjämäärä, sitä halvempi tietokanta

= monitieteinen voi olla kalliimpi kuin suppean alan aineisto

= montako euroa artikkeli saa maksaa? kaukopalvelu?
(halvin 0,03 ~ kallein 13,25 euroa/artikkeli)

= ovatko jotkut aineistot välttämättömiä?

* entäpä, jos aineistosta ei saa tilastoja?

Kun käyttö on kallista

- Onko aineistoa markkinoitu riittävästi käyttäjille?
- Aineiston sisäänajo kestää vähintään vuoden
- Aineisto on tärkeä vain pienelle osalle asiakaskuntaa
- Onko hinta oikea suhteessa käyttäjien määrään?
- Hinta määräytyy koko organisaation FTE-luvun mukaan
- Onko aineisto kaikilta osin tarpeellista?
- Ovatko Big Dealit menettänyt aikaa?
- Onko kirjastolla mahdollisuutta vaikuttaa?

Millaisia ratkaisuja Big Dealin tilalle?

Räätälöidyt lisenssit / osalisenssit

- Hinta määräytyisi arvioitujen todellisten käyttäjien mukaan

Räätälöidyt paketit, pois Big Deal -mallista

- Kirjasto voisi valita monitieteisistä paketeista omat alat
- Kirjasto voisi saada tarjouksen itse valitsemastaan paketista, esim. käytetyimmät lehdet

Hinnat vrt. Big-Deal?! Huonoja kokemuksia toistaiseksi

Nykyisin

Kirjastojen kokoelmat muodostavat kokonaisuuden, jossa painopiste yhä enemmän siirtyy elektronisiin aineistoihin.

E-aineistotarjonta lisääntyy, mutta kaikkea ei voida ostaa.

Valinnan ja arvioinnin tarve lisääntyy ja aineistojen arviointi on entistä perusteellisempaa.

Kirjastoissa aineiston laadulla on yhä enemmän merkitystä suhteessa määrään

Tulevaisuudessa

E-aineistojen lumo

...on häviämässä

... niitä tarkastellaan kriittisemmin

...kaikkea tarjolla olevaa ei osteta

...saatu hyöty korostuu